

Олексенко В.Г.,
старший викладач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ НЕЗАКОННОМУ ЗБУТУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ

Особливе місце у протидії злочинності відводиться запобіганню злочинним проявам та іншим видам правопорушень. У зв'язку з цим залишається актуальним постулат, що злочину легше та важливіше запобігти, ніж розслідувати, а потім здійснювати правосуддя.

Як зазначає А.П. Закалюк, запобігання злочинності у буквальному розумінні означає діяльність, що перешкоджає вчиненню злочинів. Це коротке визначення відображає основну мету запобіжної діяльності – перешкодити вчиненню злочинів, скоротити їхню кількість і тим самим зменшити розміри злочинності. Запобігання злочинам має пряме значення для існуючої злочинності. По-перше, запобіжна діяльність щодо злочинності безпосередньо спрямовується не проти неї у тому вигляді (обсязі), в якому вона існує на теперішній час, а стосовно чинників, що її зумовлюють. Ця діяльність здійснюється, насамперед, з метою перервати дію останніх і тим самим перешкодити подальшому вчиненню злочинів, існуванню злочинності у сучасних параметрах та їх збільшенню. По-друге, злочинність, дійсно, є соціальним феноменом, що виявляється у кримінальній активності частини членів суспільства, на високому загальному рівні обумовлений певними об'єктивними соціальними явищами та передумовами, станом суспільних відносин, дії яких неможливо запобігти безпосередніми попереджувальними заходами.

Запобігання злочинності у широкому функціональному значенні є різновидом суспільної діяльності для раціональної організації і регуляції суспільних відносин з метою недопущення вчинення злочинів. Історичне коріння такої суспільної діяльності заглиблюється до стародавніх часів. Із появою кримінально-правової заборони певних дій та злочинів і порушень цієї заборони поставали питання не лише про покарання за ці порушення,

але й про недопущення їх.

У профілактичній діяльності, спрямованій проти незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, особливе значення мають виховні та роз'яснювальні заходи.

Виховання повинно постійно проводитись у навчальних закладах, за місцем проживання, у засобах масової інформації тощо. Правова пропаганда, в якій би формі і яким би способом вона не велася, повинна сприяти активізації широкого кола громадян у протидії незаконному збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, створенню обстановки нетерпимості до збувальників наркозасобів, вихованню активної життєвої позиції молоді.

Такі заходи повинні бути спрямовані передусім на протидію наркоманії як соціально негативному явищу та зниження рівня наркотизації суспільства. Основним змістом профілактики наркотизації є здійснення комплексних заходів, спрямованих на зниження рівня первинного вживання наркотиків, а отже, незаконного попиту на них, зменшення шкоди від вживання не за медичним призначенням наркотиків у сфері охорони здоров'я та життєдіяльності суспільства в цілому. Профілактика охоплює певні соціальні та вікові групи населення і повинна включати різноманітні перманентні заходи – від запобігання вживанню наркотиків до зменшення спричинених ними негативних наслідків для особи і суспільства. Тому одним із напрямів профілактичної роботи є лікування та реабілітація осіб, які допускають немедичне вживання наркотиків.

Профілактика наркоманії здійснюється шляхом:

- забезпечення державної підтримки розвитку системи позашкільної освіти;
- розроблення та запровадження механізмів координації діяльності державних установ і громадських організацій у сфері профілактики вживання наркозасобів не за медичним призначенням;
- реалізації стратегій зниження рівня незаконного попиту на наркотики серед молоді, формування в неї життєвих навичок, уміння протистояти ризикам і загрозам, пов'язаним із наркотиками;
- підготовки і здійснення комплексу профілактичних заходів, спрямованих на підвищення психолого-педагогічної компетентності батьків, формування у них свідомого відповідального ставлення до

виконання обов'язків, пов'язаних з утриманням, вихованням та освітою дітей;

- забезпечення навчальних закладів за рахунок бюджетних коштів достатньою кількістю інформаційної та методичної літератури для проведення профілактичної роботи з учнями, їхніми батьками та педагогічними працівниками;

- забезпечення розвитку інфраструктури надання комплексної соціально-педагогічної та медико-психологічної допомоги дітям та їхнім батькам;

- впровадження у програми підготовки та перепідготовки педагогічних працівників і лікарів загальної практики (сімейних лікарів) сучасних методик профілактичної роботи з подолання негативних проявів серед дітей, учнівської та студентської молоді.

Для усунення причин і умов незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, необхідно проводити профілактичну роботу, акцентуючи основну увагу на перешкоджанні потраплянню наркотиків на споживчий ринок шляхом здійснення таких заходів:

- покращення ефективності діяльності правоохоронних органів щодо виявлення та запобігання цим фактам. Робота цих органів перш за все повинна зосереджуватись на встановленні та притягненні до кримінальної відповідальності організаторів наркоторгівлі, осіб, що займаються первинним, оптовим збутом наркотиків. Крім того, робота правоохоронних органів повинна зосереджуватись на недопущенні потрапляння на незаконний споживчий ринок наркотиків, які знаходяться у законному обігу;

- активізація участі населення у профілактиці наркоманії, систематичного проведення поліцією спільно з громадськістю рейдів щодо виявлення та запобігання фактам незаконного збуту наркотиків, підвищення ролі навчальних закладів, сім'ї у проведенні антинаркотичної роботи серед молоді;

- проведення регулярних планових оперативних перевірок установ, підприємств, організацій, діяльність яких пов'язана з виробництвом або використанням наркотичних засобів, хімічних реагентів, а також житлового сектора, гуртожитків, місць проведення дозвілля, де можливе немедичне вживання наркотиків тощо;

- своєчасне виявлення контрабанди наркотиків, викриття системних зв'язків наркобізнесу, припинення корупційних схем, пов'язаних з наркозлочинністю.

Окрім зазначених, дієвими засобами профілактики цих злочинів може бути також удосконалення правової бази протидії незаконному збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів.

Наведений перелік профілактичних засобів, спрямованих на запобігання незаконному збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, не є вичерпним та потребує постійного вдосконалення.

Таким чином, запобігання наркозлочинності є сформованою системою дій стосовно антисуспільних явищ та їх причинного комплексу з метою розширення тенденції зниження рівня і масштабів злочинності та знешкодження її коріння.

Бібліографічні посилання:

1. Наркозлочинність: кримінологічна характеристика та запобігання : наук.-практ. посіб. / за ред. А. П. Закалюка. К. : Юрінком Інтер, 2006. 296 с.

2. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: У 3 кн. Кн.1 : Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. К. : Видавничий Дім "Ін Юре", 2007. 424 с.

3. Міщанинець О. М. Оперативно-розшукове запобігання незаконному збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, що вчинюється організованими групами. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2012. Спеціальний випуск (№ 63). С. 242-248.

4. Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ: Загальна частина: Підручник; За ред. С.П. Черних, М.П. Водька, О.Ф. Долженкова. К.: відділ редакційно-видавничої діяльності МВС, ДНДІ МВС України, 2012. 884 с.

5. Олексенко В.Г. Проведення оперативно-розшукових заходів працівниками кримінальної поліції під час документування злочинів пов'язаних з незаконним збутом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2019. Спеціальний випуск (№